

BİLİŞİM HUKUKU

Bilişim, İnternet ve Hukuk

Bilişim hukuku, elektronik ortamlarda, iletişim, bilgi ve belge paylaşımının sağlanmasının hukuki çerçevesi ve sonuçları ile bu ortamlarda vukuu bulan hukuka aykırı fiillere ilişkin yaptırımların öngörüldüğü mevzuatın (uluslararası antlaşmalar, kanun, yönetmelik vs.) oluşturduğu hukuk normlarının tamamına verilen bir isimdir.

İnternet ve elektronik ortam ile bilgi ve iletişim teknolojilerine ilişkin mevzuat, bu hukuk alanının ana eksenini oluşturmaktadır.

BİLİŞİM NEDİR?

- Bilişim, kısaca, **“teknoloji ve bilgi kullanılarak üretilen sonuçlar”** olarak tanımlanabilir.
- Bilgi ve iletişim sözcüklerinin bir araya getirilerek kullanılmasıyla ortaya çıkan **“bilişim”** terimi, Türk Dil Kurumu’nca **“insanoğlunun teknik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki iletişimde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin özellikle elektronik makineler aracılığıyla düzenli ve akla uygun bir biçimde işlenmesi bilimi”** olarak tanımlamıştır.
- Bilişim terimi **“enformasyon”** ve **“otomasyon”** kelimelerinin bir araya getirilmesinden türetilmiş olan Fransızca kökenli **“enformatik”** terimine karşılık gelmektedir ve genel olarak enformasyonun otomatik makineler aracılığıyla işlenmesi anlamında kullanılmıştır.

BİLİŞİM NEDİR?

- Bilgi ve hesaplamayı bir araya getiren bilim dalıdır.
- Bilişimin birkaç yönü vardır; bilgisayar yazılımı ve donanımı, bilgisayar kullanıcısı ve bilgi toplumu gibi...
- Bilgi ile teknoloji dünyası arasında köprü vazifesi görür. Bilişim; verileri aktarma, saklama ve çeşitli algoritmalarla işleme yapabilen matematiksel cihazlar tasarlar.

internet

- İnternet kelimesi, “interconnected networks” kelimesinin kısaltması olarak kullanılmaktadır.
- İnternet, kişilerin dünya üzerinde birbirleri ile çok geniş amaç ve içerikte iletişim kurmalarını, bilgi alışverişinde bulunmalarını sağlayan ortak iletişimin adıdır.
- İnternet, birden fazla haberleşme ağının, birlikte meydana getirdikleri bir haberleşme ağıdır. İnternete “ağlar arası ağ”da denilmektedir

internetin teknik alt yapısı

BACKBONE

- İnternet üzerindeki veri iletişimi omurga (backbone) olarak adlandırılan ana iletişim hatları üzerinden sağlanır. Bu ana hatlardan çıkan veri iletişim hatları ile çeşitli merkezlere giderler ve oradan da dağılılarak tek tek bilgisayarlara ulaşırlar.

- TCP/IP PROTOKOLÜ
- İnternet içindeki bilişim sistemlerinin birbirleriyle iletişim kurabilmeleri ve veri aktarımında bulunabilmeleri için birtakım kurallara uygun hareket etmeleri gerekmektedir. Bu kurallar, iletişimdeki eşler arasında veri trafiğinin kurallarını oluşturup daha etkin bir iletişim sağlanmasını gerçekleştirirler.
- Bu kurallara, internet protokolleri ya da TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) protokoller ailesi denir
- TCP/IP protokolünü oluşturan TCP verilerin doğru yere ulaştırılmasından; IP ise adresleme sisteminden sorumludur.

- IP adresi, internetin teknik alt yapısını kuran internet servis sağlayıcıları tarafından internet kullanıcılarına verilen kimlik numarasıdır. IP adresleri “dinamik” ve “statik” olmak üzere ikiye ayrılır.
- İnternet servis sağlayıcısı (ISS) tarafından internete bağlanmak isteyen bilgisayara geçici olarak atanan IP adresleri dinamiktir.
- Statik IP adresleri ise, değişmeyen adreslerdir

- İnternet hizmetlerini kullanabilmek için gerekli olan tüm yazılımlar ve bağlantı yazılımları, TCP/IP protokolüne uygun olarak iletişim kurarlar ve işlev görürler.
- Bu protokollere örnek olarak, internet üzerindeki bilgisayarlar arasında dosya alma/gönderme protokolü (FTP/File Transfer Protocol), elektronik posta iletişim protokolü (SMTP-Simple Mail Transfer Protocol), TELNET protokolü (internet üzerindeki başka bir bilgisayarda etkileşimli çalışma için geliştirilen login protokolü) veyahut internette birbirine bağlanmış farklı türden objelerin karşı tarafa iletilmesini sağlayan Hyper Text Transfer Protocol (HTTP) verilebilir.

- DNS (Domain Name System/alan adı sistemi) de bir TCP/IP servis protokolüdür.
- İnternet kullanıcılarının örneğin Google'a bağlanmak istediklerinde Google'ın şu anda internetteki adresi olan 74.125.224.83 adresini tarayıcılarına yazmalarına gerek kalmaz. Bunun yerine tarayıcısına www.google.com yazar ve DNS sunucusu, onu bu IP adresine yönlendirir.

- İnternet adresleri, IP ve alan adı denilen kısaltmalardan meydana gelmektedir (örneğin şirket adı).
- Alan adları ülkelere göre ayrılır. Adreslerin sonundaki tr, de, uk gibi ifadeler adresin bulunduğu ülkeyi gösterir.
- Örneğin tr Türkiye'yi, de Almanya'yı, uk İngiltere'yi gösterir. ABD adresleri için bir ülke takısı kullanılmaz. Bunun nedeni DNS ve benzeri uygulamaları oluşturan ülke ABD'dir. İnternet adresleri ülkelere ayrıldıktan sonra .com, .edu, .gov, .biz, .tv, .org gibi daha alt bölüme ayrılırlar

World Wide Web (www)

- Sözcük anlamı olarak dünyayı saran ağ anlamına gelen world wide web'e kısaca web denilmektedir.
- Web, dünyanın her yerindeki yüzbinlerce sunucuda kayıtlı, milyarlarca dosyadan oluşan bir bütündür. Birçok internet hizmetini birleştiren bir araç olarak; yazı, resim, ses, video, animasyon gibi pek çok farklı nitelikteki verilere etkileşimli olarak ulaşmamızı sağlayan çoklu bir hiper ortam sistemidir.
- Hiper ortam, bir dokümandan başka bir dokümanın çağırılmasına imkân verir (iç içe dokümanlar). Bu ortamdaki her veri, bir fare (mouse) yardımıyla başka bir veriyi çağırabilir. Buna “hiper link” ya da kısaca “link” denir.

İNTERNETİN TARİHÇESİ

- İnternetin ortaya çıkışı soğuk savaş döneminde ABD ve Sovyetler Birliği arasında yaşanan rekabete dayanmaktadır. Amerikalıların “think-tank” olarak adlandırdıkları askeri ve politik strateji geliştirme düşünce kuruluşu RAND Corporation tarafından tek bilgisayardan bağımsız olarak çalışabilen bir ağ kurma fikri ulusal güvenlik gerekçesiyle ortaya atılmıştır. Bunun üzerine ABD Hükümeti olası bir savaş durumunda hem ülke yöneticilerinin birbirleriyle hem de askeri kaynakların kendileriyle iletişimlerinin güvenli ve kesintisiz bir biçimde devamını sağlayacak olan bir ağ sisteminin oluşturulması için harekete geçmiştir.
- ARPA (Advanced Research Project Agency) adlı bir birim oluşturulmuştur. Buradaki çalışmalar sonucunda da farklı sistemleri birbirine bağlamak için ARPANET adlı bir askeri bilgisayar ağı kurulmuştur. İlerleyen zamanlarda http protokolünün geliştirilmesiyle ARPANET tamamen ortadan kalkmış ve bilinen anlamda internet ortaya çıkmıştır.
- Türkiye’de ilk internet bağlantısını 12 Nisan 1993 tarihinde Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) destekli bir proje ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) gerçekleştirmiştir

İnternetin Yönetimi

- Temel internet mekanizmalarının yönetimi ve düzenlenmesi için küresel düzeyde ticari kaygı gütmeyen bazı kurumlar bulunmaktadır.
- ICANN (İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu), alan adları sisteminin teknik yönetimi, protokol parametrelerinin belirlenmesi ve kök sunucu sistemi yönetimi işlevlerini koordine etmekle görevlendirilmiştir. Daha teknik bir ifadeyle bu Kurum, internet protokolü adresi alanı (IP) tahsisi, protokol tanıttıcı ataması, genel (gTLD) ve ülke kodu (ccTLD) üst düzey alan ismi sistemi yönetimi ve kök sunucu sistemi yönetimi işlevlerinden sorumludur.
- ICANN, tüm İnternet kullanıcılarının geçerli adresler bulabilmelerini sağlamak üzere evrensel çözülebilirlikten emin olunması için DNS'in teknik unsurlarının yönetiminin koordinasyonundan da sorumludur.

- Diğer bir kurum Internet Assigned Numbers Authority (IANA/İnternet Tahsisli Sayılar Otoritesi) kurumudur. Bu kurum ICANN ile koordinasyon içerisinde IP adreslerinin yönetimini gerçekleştirmek amacıyla ABD tarafından yetkilendirilmiştir.
- IANA'nın yetkisi, IP yönetimi için politikalar belirlemekten ziyade ICANN tarafından önceden belirlenmiş politikaları tarafsız biçimde uygulamaktan ibarettir.
- Her iki kurumun altında dünyanın beş bölgesi için internet kaynaklarını ICANN'nın belirlediği politikalara göre yöneten kuruluşlar vardır. Bunlara Regional Internet Registry (RIR/Bölgesel İnternet Kayıt Merkezi) denir.
- RIR merkezleri altında son kullanıcıya IP adresi veren internet servis sağlayıcıları vardır. Bunlara Local Internet Registry (LIR/Yerel İnternet Kayıt Merkezi) denilir. Türkiye'de de örneğin TürkTelekom bir LIR'dır.

Türkiye’de İnternetin Yönetiminde Yer Alan Yetkili ve Sorumlu Kurumlar

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

Ülkemizde, bilişim ve bilgisayar denilince ilk akla gelen kurum Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı’dır. 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’ye göre;

- Haberleşme hizmetlerinin geliştirilmesi, kurulması, kurdurulması, işletilmesi ve işlettirilmesi hususlarında, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde, milli politika, strateji ve hedefleri belirlemek ve uygulamak, gerektiğinde güncellemek.
- Evrensel hizmet politikalarını ilgili kanunların hükümleri dahilinde ülkenin sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik şartlarına göre belirlemek, evrensel hizmetin yürütülmesini sağlayacak esasları tespit etmek, uygulanmasını takip etmek ve net maliyetiyle ilgili hesapları onaylamak.
- Bilgi toplumu politika, hedef ve stratejileri çerçevesinde; ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla gerekli işbirliği ve koordinasyonu sağlayarak e-Devlet hizmetlerinin kapsamı ve yürütülmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek, bu hizmetlere ilişkin eylem planları yapmak, koordinasyon ve izleme faaliyetlerini yürütmek, gerekli düzenlemeleri yapmak ve bu kapsamda ilgili faaliyetleri koordine etmek.
- Ulaştırma, denizcilik, haberleşme, posta, havacılık ve uzay teknolojileri iş ve hizmetlerinin gerektirdiği uluslararası ilişkileri yürütmek, anlaşmalar yapmak ve bu alanlarda uluslararası mevzuatın gerektirmesi halinde mevzuat uyumunu sağlamak

İnternet Geliştirme Kurulu

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na bağlı olarak 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 29. maddesi uyarınca kurulan İnternet Geliştirme Kurulu'nun ana işlevi, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'na danışmanlık yapmaktır.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu 4502 sayılı Kanun ile 2813 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun'un 5. maddesinde yapılan değişiklikle kurulmuştur. 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 67. maddesinin 2. fıkrası gereğince, o güne dek Telekomünikasyon Kurumu olan kurumun adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değiştirilmiştir.

İnternet S jelerinin Sorumluluęu

- İçerik, sağlayıcılar, yer sağlayıcılar ve erişim sağlayıcılar internet süjeleri olarak adlandırılmaktadır.

İçerik Sağlayıcı (Content Provider)

- İnternet kullanıcılarınca herhangi bir internet içeriğini hazırlayan veya bilgiyi, veriyi bizzat üreten internet süresine içerik sağlayıcı denir.

Yer Sağlayıcı (Host Provider)

- “Host” kelime anlamı olarak “barındırmak” anlamına gelmektedir. İnternetin aktif bir elemanı olan host’un internet ortamındaki anlamı da tam olarak budur. Host, internet yoluyla erişilebilen dijital bir depolama birimidir. Hostlar kendi materyallerini depolayabildikleri gibi başkası yararına ücretli veya ücretsiz olarak da materyal depolayabilmektedirler. Bu materyaller kısa ömürlü veya devamlı materyal olabilir. Host sahibi materyalin hostta depolanmasında aktif rol üstlenebilir veya depolama alanı tedarik etme dışında hiçbir kontrol imkânına sahip olmayabilir.
- Yer sağlayıcısı, 5651 sayılı Kanun’un 2. maddesinde, hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişiler olarak tanımlanmıştır.

Erişim Sağlayıcı (Access Provider)

- İnternet erişim sağlayıcıları, internet toplu kullanım sağlayıcılarına ve abone olan kullanıcılara internet ortamına erişim olanağı sağlayan gerçek veya tüzel kişileri ifade eder. İnternet erişim sağlayıcıları iletişimde bulunmamakta, sadece başkasına ait içeriklere ulaşılmasına aracılık etmektedir. İnternet erişim sağlayıcıları başkalarına ait bilgileri kendi sunucularında barındırmazlar.

Bilişim Hukuku Mevzuatına Genel Bakış

- 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 2. maddesinde tanımlar başlığı altında yasada yer alan bazı kavramların tanımlarına yer verilmiştir.
- Buna göre;
- a) Bakanlık: Ulaştırma Bakanlığı,
- b) (Mülga: 15/8/2016-KHK-671/20 md.)
- c) (Değişik: 15/8/2016-KHK-671/20 md.) Başkan: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı,
- ç) Bilgi: Verilerin anlam kazanmış biçimini,

- d) Erişim: Bir internet ortamına bağlanarak kullanım olanağı kazanılmasını,
- e) Erişim sağlayıcı: Kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişileri,
- f) İçerik sağlayıcı: İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişileri,

- g) İnternet ortamı: Haberleşme ile kişisel veya kurumsal bilgisayar sistemleri dışında kalan ve kamuya açık olan internet üzerinde oluşturulan ortamı,
- ğ) İnternet ortamında yapılan yayın: İnternet ortamında yer alan ve içeriğine belirsiz sayıda kişilerin ulaşabileceği verileri,
- h) İzleme: İnternet ortamındaki verilere etki etmeksizin bilgi ve verilerin takip edilmesini,
- ı) (Değişik: 15/8/2016-KHK-671/20 md.) Kurum: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunu,
- i) Toplu kullanım sağlayıcı: Kişilere belli bir yerde ve belli bir süre internet ortamı kullanım olanağı sağlayanı

- j) (Değişik: 26/2/2014-6527/15 md.) Trafik bilgisi: Taraflara ilişkin IP adresi, verilen hizmetin başlama ve bitiş zamanı, yararlanılan hizmetin türü, aktarılan veri miktarı ve varsa abone kimlik bilgilerini,
- k) Veri: Bilgisayar tarafından üzerinde işlem yapılabilen her türlü değeri,
- l) Yayın: İnternet ortamında yapılan yayını,
- m) Yer sağlayıcı: Hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişileri,
- n) (Ek: 6/2/2014-6518/85 md.) Birlik: Erişim Sağlayıcıları Birliğini,

- o) (Ek: 6/2/2014-6518/85 md.) Erişimin engellenmesi: Alan adından erişimin engellenmesi, IP adresinden erişimin engellenmesi, içeriğe (URL) erişimin engellenmesi ve benzeri yöntemler kullanılarak erişimin engellenmesini,
- ö) (Ek: 6/2/2014-6518/85 md.) İçeriğin yayından çıkarılması: İçerik veya yer sağlayıcılar tarafından içeriğin sunuculardan veya barındırılan içerikten çıkarılmasını,
- p) (Ek: 6/2/2014-6518/85 md.) URL adresi: İlgili içeriğin internette bulunduğu tam internet adresini,
- r) (Ek: 6/2/2014-6518/85 md.) Uyarı yöntemi: İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler tarafından içeriğin yayından çıkarılması amacıyla öncelikle içerik sağlayıcısına, makul sürede sonuç alınamaması hâlinde yer sağlayıcısına iletişim adresleri üzerinden gerçekleştirilecek bildirim yöntemini,
- ifade eder.

- Kaynak
- «BİLİŞİM HUKUKU» Murat Yayınları (Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Bilişim Hukuku ders kitabı.)